

České a československé právní dějiny

Právo v letech 1848-1918

II.

Živnostenské, ... a uherské právo

ŽIVNOSTENSKÉ PRÁVO

- Živnostenský řád č. 227/1859 ř. z.
  - organizační formy, ... (= živnosti)
  - pracovněprávní ustanovení

Novelizace živnostenského řádu

- řemeslnická novela (1883) = zúžení volnosti živnostenského podnikání
- dělnická novela 1885
- organizační novela 1907

Živnost

- nedefinována, ale
  - jakákoliv právně a morálně dovolená výdělečná činnost
  - provozovaná pravidelně, resp. trvale, na odbyt a za účelem dosažení zisku
    - s výjimkou těch, na něž se vztahovaly jiné předpisy (například tovární výroby, svobodných povolání, literární činnosti nebo zemědělského podnikání)

Druhy živností

- **osobní živnosti** (vázaly k osobě svého nositele a jeho smrtí zanikaly)
  - svobodné živnosti
  - koncesované živnosti, později i
  - řemeslné živnosti
  - obchodní živnosti vázané na průkaz způsobilosti
- **reálné živnosti** (bylo s nimi možné obchodovat a smrtí svého nositele přecházely na dědice)

Úprava pracovněprávních vztahů

- pečet' dřívější úpravy cechovních poměrů
- neupraveny jednotně
- posuny (zaměstnávání dětí, stávkový zákon, dělnická novela živnostenského zákona, nedělní a sváteční klid, všeobecné nemocenské pojištění, úrazové pojištění a d.)
- spory řešily živnostenské soudy (1869)

ŘÍZENÍ V CIVILNĚPRÁVNÍCH VĚCECH

- občanské soudní řízení z josefínské doby
- nesporné řízení 1854
- mandátní (příkazní) řízení 1855
- rozhodování o nepatrných (bagatelních) záležitostech 1873
- nový občanský soudní řád 1895
  - jurisdikční norma + exekuční řád + uvozovací zákony

Občanský soudní řád 1895

- rovnost před zákonem
- oddělení soudnictví od správy
- samostatnost a nezávislost soudců
- odborné právnické vzdělání
- kombinace zásady ústnosti s písemností řízení
- soudní řízení veřejné
- dispoziční a projednací zásada
- zásada volného hodnocení důkazů
- možnost odvolání
- formálnost

Trestní zákon z roku 1852

- = modernizující revize hmotněprávních ustanovení zákoníku z roku 1803
- dva díly:
  - o zločinech
  - o přečinech a přestupcích
- liberální zásady (zákonnost, zákaz retroaktivity)
- pregnantní formulace skutkových podstat
(X přežívání dobou překonaných institutů)

Mírov

Trestní zákoník Josefa II. (1787)

- zásada zákonnosti
- úplnost, vytríbenost a stručnost
- výčet polehčujících a přitěžujících okolností
- stanoveny podmínky zániku trestnosti pachatele
- trestný i pokus trestného činu
- výchovná funkce trestání (C. Beccaria)
- zrušení trestu smrti
- nedostatky: kruté tělesné tresty, dlouhé tresty odnětí svobody

Doplnění trestního zákona

- zákon o policejním dohledu 1873
= postih tuláctví a žebroty
- zákon proti obecně nebezpečnému užívání třaskavin 1885
= postih anarchistické činnosti

Vojenský trestní zákon 1855 (č. 19/1855 ř.z.)

- pro osoby podléhající vojenským soudům
- obsahoval i skutkové podstaty běžných (nevojenských) deliktů

TRESTNÍ PROCES

Trestní řády

- prozatímní trestní řád z roku 1850
  - v duchu revolučních postulátů
- trestní řád z roku 1853
  - v duchu bachovského absolutismu
- trestní řád z roku 1873
  - návrat k principům z roku 1850

Trestní řízení správní

= řízení o trestních věcech vedeném správními (politickými) a policejními orgány

- nejednotné
- zejména Prügelpatent (výpraskový patent, č. 96/1854 ř. z.)
  - = široké zmocnění postihovat nerespektování úředních nařízení (tzv. zprotivení se)

Druhy trestných činů

- zločiny
- přečiny
- přestupky

Odpovědnost nenesli

- nedospělí (do 14 let věku)
- osoby duševně nemocné
- zcela nepřítelní
- opilí
- ti, kdo jednali
  - v omylu (muselo jít o skutkový omyl a o delikty, které bylo možné spáchat jen úmyslně)
  - v nutné obraně
  - v krajní nouzi

Odpovědni i ti, kdo pachatele

- navedli
- nadržovali mu
- napomáhali mu při spáchání trestného činu
- mu předem slíbili pomoc po spáchání skutku
- s ním smlouvali o podílu na zisku nebo užitku
- se o trestný čin pokusili (nedokonání = polehčující okolnost)

Polehčující okolnosti

- zákon je vymezoval u zločinů a u přečinů a přestupků dosti odlišně
- například u zločinů:
  - nedokonání zločinu
  - věk do 20 let
  - bezúhonnost
  - svedení k činu jinou osobou
  - „*prudké hnutí mysli*“
  - dobrovolné zdržení se způsobení větší škody
  - způsobení nepatrné škody

Přitěžující okolnosti

- zákon je vymezoval u zločinů a u přečinů a přestupků dosti odlišně
- například u zločinů:
  - spáchání více různých zločinů nebo určitého zločinu opětovně
  - dřívější potrestání za stejný zločin
  - svedení jiného k zločinu
  - původcovství, návodcovství nebo náčelnictví skupiny pachatelů

System trestů

Za zločiny:

- trest smrti

- vykonáván zásadně oběšením

- žalář

- dva stupně podle podmínek výkonu
- podle délky doživotní a časově omezený

System trestů

Za přečiny a přestupky:

- pokuta
- propadnutí věci
- ztráta práv a povolení
- vězení
- tělesné tresty (*bití holí nebo metlou, do roku 1867*)
- vyhoštěním z určitého místa nebo korunní země
- vyhoštění ze všech zemí soustátí (*cizinci*)

Zločiny

- proti státu a jeho představitelům
- proti náboženství
- proti svévoli státních úředníků
- proti životu a zdraví, osobní svobodě a cti občanů
- proti vlastnictví

Přečiny a přestupky

- tři skupiny:
  - proti veřejné bezpečnosti
  - proti bezpečnosti jednotlivců
  - proti veřejné mravopověstnosti

UHERSKÉ PRÁVO

A. Do rakousko-uherského vyrovnání:

- přežívalo staré uherské obyčejové právo
- 1861 tzv. Judexkuriální konference
  - Prozatímní právní pravidla
    1. zásadně platí feudální uherské právo
    2. při převodu nemovitostí platí ustanovení rakouského ABGB
    3. nadále platí i rakouské pozemkově knižní právo a horní právo

B. Po rakousko-uherském vyrovnání:

a) úsilí o kodifikaci práva

- obchodní zákon 1875
- trestní zákon 1878
- přestupkový zákon 1879
- trestní řád 1896
- občanský soudní řád z roku 1911
- exekuční řízení 1881
- manželský zákon 1894 (obligatorní civilní sňatek)

b) decizie